

بررسی وضعیت علمی دامپزشکی در ایران برای جهت گیری به آینده، (دکتر محمدرضا مخبر دزفولی)

آموزش دامپزشکی در حال حاضر در دانشکده های دامپزشکی ایران که متجاوز از ۲۵ دانشکده می باشد برنامه آموزشی مشترک و یکنواختی در حال اجرا است و نیز دوره های تخصصی در ۲۴ رشته در تعدادی از دانشکده های دامپزشکی واجد شرایط برگزار می گردد. اولین دانشگاه مجری تحصیلات تکمیلی، دانشگاه تهران (دانشکده دامپزشکی) بوده است و تاکنون ۲۷۱ نفر در زمینه های مختلف فارغ التحصیل شده اند. در سالهای اخیر دوره های " پسا دکترا" در برخی از رشته ها از جمله رشته های داخلی دامهای بزرگ ایجاد شده است. البته در مقاطعی دوره های دو ساله تربیت کاردان دامپزشکی و دوره های ناپیوسته علوم دامپزشکی نیز ارائه شده است.

تحقیقات زیستی و عرصه های مختلف دامپزشکی: امروزه از علوم دامپزشکی در زمینه های گوناگون کلونینگ (شبیه سازی) و استفاده از این روش در تهیه داروها و فرآورده های بیولوژیک مورد استفاده در انسان و دام، تولید حیوانات تراریخت (ترانسژنیک) که دارای کاربردهای فراوانی در طب حیوانی و طب انسانی می باشد. تولید مدل های حیوانی به منظور درک بهتر مکانیسم بیماریهای انسان از زمینه های دیگر تحقیقاتی مشترک بین پزشکی و دامپزشکی است.

قوتها، چالشها و آسیبهای عمده در آموزش و پژوهش: وجود اعضای هیئت علمی کارآمد و دارای تجربه های بالای علمی بویژه در مرتبه استادی و دانشیاری (۳۷٪ اعضای هیئت علمی)، روند افزایشی طرحهای کاربردی از جمله قوتهای آموزش دامپزشکی دولتی است. در زمره ضعف ها به تعداد کم انجمن های علمی و تخصصی دامپزشکی، ارتباط ضعیف دانشکده های دامپزشکی با مراجع معتبر بین المللی را می توان ذکر کرد.

در زمره چالشها و آسیبهای عمده موارد زیر را می توان ذکر کرد. عدم ارتباط جدی با صنایع و خدمات دامپزشکی، نامشخص بودن اولویتهای بخشهای اجرایی در رابطه با دانشکده های دامپزشکی، افزایش تعداد دانشکده های دامپزشکی و دانشجویان دامپزشکی. **وضعیت آلودگی مواد غذایی با منشاء دامی به آلاینده های شیمیایی:** نتایج پژوهشها و بررسیهای انجام شده در کشور نشان دهنده وجود برخی از آلاینده های شیمیایی در مواد غذایی با منشأ دامی است که در بعضی موارد مانند وجود بقایای آنتی بیوتیک ها در غذا روند افزایشی و در برخی دیگر مثل افلاتوکسین ها روند کاهشی داشته است. انجام موارد زیر جهت کاهش و آلودگی زدایی مواد غذایی با منشأ دامی به آلاینده های شیمیایی ضروری است:

- پایش مستمر و مقطعی آلاینده های شیمیایی در مواد غذایی با منشأ دامی
- ضرورت جایگزینی افزودنی های طبیعی به جای افزودنی های مصنوعی و شیمیایی
- آگاهی دادن به دامداران و تولید کنندگان غذا در مورد لزوم به کارگیری روشهای بهداشتی و پیشگیری از آلودگی در تولید غذا (از غذا تا سفره)

- نظارت کامل و مستمر دامپزشکان در مزارع تولید شیر و گوشت، مراکز پرورش آبزیان و زنبور عسل

اشتغال و جذب دانش آموختگان دامپزشکی: یکی از مسائل مهم در طراحی هرم فارغ التحصیلان دامپزشکی توجه به عرضه های خدمات رسانی در مقاطع مختلف دامپزشکی است اعم از آموزشی، بهداشتی، تحقیقاتی، مؤسسات و مراکز تهیه فرآورده های بیولوژیک دامی از قبیل واکسن ها، سرم ها و آنتی ژنها و آنتی بادیهای مختلف و غیره است. علاوه بر این دانش آموختگان می توانند به بخشهای مختلف تحقیق و توسعه (R&D)، مؤسسات مرتبط مانند شرکتهای دارویی، همین طور خدمات به بخشهای سلامت کشور و خدمات به بخشهای تحقیقات در ارتباط با حیوانات مدل پزشکی در طب انسانی، خدمات به شرکتهای بیمه گر در عرصه محصولات دامی و دامپروریها، خدمات بهداشتی و نظارتی به کارخانه های تولید فرآورده های غذایی با منشأ دامی و خدمات به کارخانه های تولید گیاهان دارویی دامی.

در ضمن لازم به توضیح است اگر برای هر ۲۵۰۰۰ واحد دامی یک نفر دامپزشک در نظر گرفته شود با توجه به ۱۵۰ هزار واحد دامی اعم از دام، طیور و آبزیان برابر با ۶۰۰۰ نفر دامپزشک احتیاج است. با در نظر گرفتن شاغلین در کشتارگاهها (حدود ۶۰۰ نفر) و دانشکده های آینده (۶۰۰ نفر) مجموعاً ۷۸۰۰ دکتر دامپزشک برای کل کشور لازم است. با توجه به موارد بالا مناسب است طوری برنامه ریزی شود که سالیانه حدود ۵۰۰ نفر دامپزشک از دانشکده ها دانش آموخته شوند.

چشم انداز خطرات آینده سیر بیماریهای عفونی دام، طیور و آبزیان در ایران

حفظ محیط زیست، تأمین مواد غذایی مورد نیاز جمعیت در حال افزایش بشر و حفظ سلامتی انسانها مهمترین دغدغه دنیای کنونی است. با پیشرفت علوم و فن آوری، نگاه انسان به پرورش دام و مبارزه با بیماریهای آنها و تولید هرچه بیشتر مواد غذایی سالم وارد عصر نوینی شده است و سازمانهای مسئول داخلی و بین المللی از جمله سازمان جهانی خواروبار کشاورزی (FAO)، سازمان جهانی بیماریهای واگیر حیوانی (OIE) و بخش مشترک سازمان بهداشت جهانی (WHO) همکاریهای جدیدی را شروع کرده اند. طبق گزارش FAO تنها خسارت ناشی از آلودگی های انگلی حیوانات (به جز طیور و آبزیان) در کشورهای پیشرفته ۱۵ تا ۲۰ درصد کل تولیدات دامی است و در کشورهای کمتر پیشرفته حدود ۳۰ تا ۴۰ درصد است.

با گزارش WHO از ۱۷۰۹ عامل بیماری زای انسانی ۸۳۲ عامل (۴۹ درصد) مشترک بین انسان و حیوان است. ۱۵۶ عامل بیماری را ایجاد کننده بیماری های نوپدید بوده که از میان آنها ۱۱۴ مورد (۷۳ درصد) جزو بیماریهای مشترک هستند.

گاهی خطرات ناشی از اپیدمی های گسترده از جمله ویروس آنفلوانزای طیور دنیا را دچار وحشت می نماید. همین طور جهش هایی (موتاسیون) که در باکتری ها و انگل ها به وجود می آید کار مبارزه را دچار مشکل می نماید. با این وصف تولید واکسن های جدیدی بر ضد بیماریهای عفونی با استفاده از فن آوریهای پیشرفته به ویژه روشهای بیولوژی مولکولی آینده مبارزه با این بیماریها را دچار تحول اساسی خواهد ساخت. خوشبختانه بسیاری از واکسنها و داروها در داخل کشور تولید می شود و تعدادی هم از خارج وارد می شود.

لذا کشور بایستی با اقداماتی مانند فعال کردن کمیته واکنش سریع برای مقابله با زیستی دامی و تحت مراقبت در آوردن مناطق آلوده و با قرنطینه نمودن و به موقع گزارش دادن کارها همه چیز را تحت کنترل در آورد.